

BİR KIR EĞLENCESİ (1931)

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

Hakkında

Reşat Nuri Güntekin tarafından bir mektep temsili biçiminde kaleme alınmış olan *Bir Kır Eğlencesi* adlı tiyatro oyunu 1931 yılında Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi tarafından kitap halinde yayımlanmıştır. İki perdelik bir güldürü oyunu olan *Bir Kır Eğlencesi*'nin ilk perdesi dört sahneden oluşurken ikinci perdede tek bir sahne yer almaktadır. Reşat Nuri Güntekin'in söz konusu edilen oyununda aileden varsıl okul sahibi bir kadın olan Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın öğrenciler kır eğlencesindeyken okulu ziyaret etmesi ve öğretmenlerden biriyle Zerrin adlı öğrencinin Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın bu durumu fark etmemesi için sarf ettikleri çaba anlatılır. Zira Mısırlı Mahpeyker Hanım tutucu ve gelenekçi bir kadın olarak kız öğrencilerin kır eğlencelerine katılmalarını istememektedir. Reşat Nuri Güntekin bu eseri çocuklar için kaleme almıştır. Oyundaki vaka süresi toplamda iki saattir. Oyun baştan sona Başmuallim'in odasında geçer. Oyun içinde oyun uygulayımının kullanıldığı piyeste başoyuncu olarak yer alan Zerrin'in de sürekli kılık değiştirdiği görülür. Zerrin kılıktan kılığa girip rol değiştirerek hem oyunculuğun ne olduğunu hem de tiyatro oyununun nasıl işlediğini okura/seyirciye gösterir.

Özet

Öğretmenlerin odada oturdukları bir sırada öğrenciler içeri girerler ve Başmuallim'in vermiş olduğu bir sözü hatırlatarak kır eğlencesine giden diğer okulların öğrencilerine katılmak istediklerini söylerler. Başmuallim öğrencilerin sınav kağıtlarını okumuş ve notlarını vermiştir. Sınav sonuçlarından memnun olduğundan ve bu tür etkinliklerin öğrencilere faydalı olduğunu düşündüğünden onları etkinliğe göndermek istese de okulun sahibesi olan Mahpeyker Hanım oldukça tutucu ve gelenekçi bir karakter olduğundan tereddüt eder. Mahpeyker Hanım okulu nadiren ziyaret ettiği için Başmuallim risk alarak öğrencileri etkinliğe gönderir. Ancak dikiş odasındaki kumaşları kullanılmaz hale getirmiş olan Zerrin cezalıdır ve etkinliğe gönderilmeyecektir. Öğrencilerin etkinliğe gittiği sırada Mahpeyker Hanım okulu ziyaret eder ve öğrencileri görüp onların seviyelerini ölçmek istediğini söyler. Muallim çaresizce Mahpeyker Hanım'ı içi boş sınıfa götürmek üzereyken Zerrin karşısına çıkar ve Zerrin kılıktan kılığa girerek ve farklı karakterlere bürünerek Mahpeyker Hanım'ı oyalar. Birçok farklı kılığa giren Zerrin Mahpeyker Hanım'ı iki saat boyunca oyalamayı başarır. Öğrenciler Mahpeyker Hanım'a yakalanmadan okula geri dönerler ve öğretmen odasına gelip onu sınıflarında ağırlayacaklarını söylerler. Kızamık hastalığına yakalanmış numarası yapan Zerrin Mahpeyker Hanım'dan bir haftalık izin ister. Muallim Zerrin'in rol yaptığını bilmektedir. Ancak hastalanmaktan ve öğrencilerin de hastalanmasından korkan Mahpeyker Hanım Zerrin'e on gün izin verir.

Kişiler

<i>Zerrin</i>	Oyunun başkarakteri okulun en haylaz ve oyuncu öğrencisidir.
<i>Muallim</i>	Okulda görev yapan kadın öğretmenlerden biridir.
<i>Mahpeyker</i>	Okulun sahibesidir. Mısırlı varsıl bir kadındır.
<i>Başmuallim</i>	Okulun başöğretmenidir.
<i>İkinci Muallim</i>	Okulda görev yapan kadın öğretmenlerden biridir.
<i>Nihal</i>	Okulda öğrenim gören kız öğrencilerden biridir.
<i>Pervin</i>	Okulda öğrenim gören kız öğrencilerden biridir.
<i>Fusun</i>	Okulda öğrenim gören kız öğrencilerden biridir.
<i>Necminur</i>	Okulda öğrenim gören kız öğrencilerden biridir.
<i>Şadan</i>	Okulda öğrenim gören kız öğrencilerden biridir.
<i>Handan</i>	Okulda öğrenim gören kız öğrencilerden biridir.

Detaylı Olay Örgüsü

Öğrencilerin Kır Eğlencesine Gitmeyi Talep Etmeleri Birinci Perde'deki dekor hususi bir mektebin başmuallim odasıdır. İkinci Muallim masanın yanında bazı kitapları incelemektedir. Kapı çalınır ve öğretmenlerin izin vermesiyle birlikte bir grup öğrenci odaya girer. Başlangıçta sözü Nihal alır ve öğrencilerin maruzatını dile getirecek gibi olsa da sözü Pervin'e bırakır. Pervin ve diğer kız öğrenciler öğretmenlerinden arzularının yerine getirilmesini rica ederler. Ancak öğrenciler isteklerini bir türlü dile getiremeyince İkinci Muallim öğrencilerden konuşmalarını ve maksatlarını dile getirmelerini ister. Bunun üzerine öğrenciler diğer arkadaşları tarafından vekil olarak gönderildiklerini söylerler ve son imtihanlardan yönetimin memnun olup olmadığını sorarlar. Muallim Başmuallim'in sınavları incelediğini ve sonuçlardan memnun kaldığını söylediğini söyler. Pervin Muallim'e hususi imtihanlar bittiğinde Başmuallim tarafından kendilerine kır eğlencesine katılmak için izin verileceğinin söylendiğini hatırlatır. Kız mektepleri arasında bir kır eğlencesi düzenleneceğini hatırlatan kızlar etkinliğe katılmak istediklerini ifade ederler. Zira pencereden birçok kız öğrencinin oraya doğru gittiğini gördüklerini söylerler. Muallim Başmuallim'in bu etkinliğe katılmayı uygun bulmayacağını ancak isteklerini ona iletileceğini söyler. Zira Muallim de öğrencilerin bu etkinliğe katılmalarının faydalı olacağına inanmaktadır.

Başmuallim'in Öğrencilere İzin Vermesi ve Zerrin'in Yaramazlık Yaparken Yakalanması Sahne II'de Muallim Başmuallim'le öğrencilerin kır eğlencesine katılmaları konusunda görüşür. Muallim Başmuallim'e kırdaki düzenlenecek umumi kız talebe eğlencesini hatırlatır ve kızların etkinliğe katılmak istediklerini söyler. Başmuallim kız öğrencilerin bu tür etkinliklere katılmalarını destekler. Ancak mektep hususidir ve sahibi de gerici dünya görüşü olan Mısırlı Mahpeyker Hanım olduğundan Başmuallim kızların etkinliğe gönderilmesi konusunda tereddüt eder. Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın okulu ziyaret etmesi ve öğrencileri okulda bulmaması durumunda kötü şeyler olabileceğini düşünür. Ancak Muallim Başmuallim'e Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın mektebi nadiren ziyaret ettiğini ve ona yakalanmanın düşük bir olasılık olduğunu söyler. Bunun üzerine Başmuallim Muallim'e hak verir ve öğrencilerin eğlenceye katılmalarına izin verir. Başmuallim öğrencilerin etkinliğe katılıp oyalanmadan geri dönmelerini ister. Ardından kapı çalınır ve Şadan, Necminur ve Handan Zerrin'i ite kaka odaya sokarlar. Kucaklarında kırılmış bez parçaları vardır.

Kumaşları Kesmiş Olan Zerrin'e Ceza Verilmesi ve Talebelerin Eğlenceye Gitmesi Sahne III'de Zerrin dikim odasındaki bütün kumaşları ve bazı elbiseleri makasla kesmiştir. Hem öğrenciler hem de çalışanlar ondan şikâyetçidir. Başmuallim Zerrin'e kumaşları neden kestiğini sorar. Zerrin Başmuallim'e sürekli yüzen ördeklerin soğuk havada üşütmelerinden korktuğunu ve bundan dolayı onlara kıyafet dikmeyi amaçladığını söyler. Başmuallim Zerrin'e etkinliğe gitmeme cezası verir. Arkadaşları kırdaki eğlenirken kendisi ördekler için kıyafet dikecektir. Zerrin pişmanlığını dile getirip özür diler ve bir daha ördekler için kıyafet dikmeye çalışmayacağını söyler. Başmuallim Muallim'den öğrencilerin iki saat içinde okula geri dönmüş olmalarını ister. Böylece öğrenciler kır eğlencesine giderler. Zerrin Muallim'den yaptıkları için özür dilese de Muallim ona beş yüz satır yazı yazma cezası verir. Ceza aldığı için öfkelenen Zerrin öğretmenlerine ve mektep arkadaşlarına eğlencenin kötü geçmesi temennisinde bulunur. Ardından verilen cezayı yerine getirmek için çalışmaya başlar.

Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın Okulu Ziyaret Etmesi Sahne IV'de Muallim okumak amacıyla bir kitap alıp oturduğunda odaya Mısırlı Mahpeyker Hanım girer. Siyah çarşaf giymiş ve altın gözlük takmış olan Mısırlı Mahpeyker Hanım kırk elli yaşlarındadır. Hiç beklemediği bir zamanda en son görmeyi umduğu kişiyi karşısında bulan Muallim ne yapacağını ve ne diyeceğini bilemez. Öğrenciler hâlâ kır eğlencesinde olduğundan Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın hiçbir öğrenciyi okulda görmemesinden korkar. Uzun zamandır okulu ziyaret etme niyetinde olduğunu söyleyen Mısırlı Mahpeyker Hanım çeşitli aksilikler yüzünden bu niyetini ancak gerçekleştirebilmiştir. Mısırlı Mahpeyker Hanım vakit kaybetmeden talebeleri görmek ister ve odadan dışarı çıkmak üzereyken Zerrin karşısına çıkar. Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı tanımazlıktan gelen Zerrin öğrencilerin teneffüste olduğunu söyler. Mısırlı Mahpeyker Hanım öğrencilerin sınıflara çağrılmasını istese de Zerrin teneffüsün öğrencilerin hakkı olduğunu ve Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın okulunda hiçbir öğrenciyi haksızlık edilmeyeceğini söyleyerek Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın gururunu okşar. Mısırlı Mahpeyker Hanım bahçeye çıkmak ya da pencereden bakmak istese de Zerrin çeşitli bahanelerle ona engel olur. Kızların teneffüs sırasında bir kadının yanında rahatça dinlenemeyeceklerini ve pencereden kızları izlemenin doğru olmadığını söyler. Bunun üzerine teneffüsün bitmesi beklenir.

Zerrin'in Hasta Öğrenci Kılığına Girerek Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı Oyalaması Ardından dışarıdan bir kız sesi duyulur. Zerrin sesi duyulan kızın sinir hastası olduğunu söyler ve Mısırlı Mahpeyker Hanım hasta kızı görmek isteyince Zerrin kılık değiştirerek odaya girer. Başındaki battaniyeyle hasta kılığına girmiş olan Zerrin Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı korkutmaya ve zaman kazanmaya çalışır. Zerrin Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı sevmediğini ve onun okulu terk etmesini istediğini söyler. Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın ısrarı üzerine hasta kız odadan çıkarılır.

Zerrin'in Habibe Molla Kılığına Girmesi Yeniden odadan çıkmaya yöneldiğinde içeri bir kocakarı girer. Zerrin kocakarı kılığına girmiştir. Kocakarı kendini okulda talebe olduğunu söylediği Hürmüz'ün ninesi Kurşuncu Habibe Molla olarak tanıtır. Habibe Molla Hürmüz'ün babasından dert yanar ve çocuklara okuma-yazma öğrettiği için öğretmeni eleştirir. Habibe Molla'ya göre çocuklara marşlar yerine ilahiler öğretilmelidir ve istediği takdirde çocuklara ilahiler öğretebileceğini söyler. Dışarıdan sinir hastası kızın sesi duyulduğunda Habibe Molla ona kurşun dökebileceğini söyler. Mısırlı Mahpeyker Hanım Habibe Molla'nın kurşun dökmesinin kızı iyileştirebileceğine inanır.

Zerrin'in Yoksul Çocuk Kılığına Girmesi ve Ders Zilinin Çalması Yine odadan çıkmak üzereyken Zerrin yoksul bir çocuk kılığında içeri girer. Elleri eriklerle doludur. Muallim yoksul çocuğu ağaçlardan erik çaldığı için azarlar ve ona erikleri neden çaldığını sorar. Yoksul çocuk Muallim'e erik çalmadığını, kuşlar erik çalmasın diye ağaca tırmanıp bekçilik yaptığını söyler. Ağzını erikle doldurmuş olan Zerrin Muallim'in sorduğu sorulara güçlükle yanıt verir. Muallim Zerrin'e hafif şiddet uygulasa da gerçeği ondan öğrenemez ve Zerrin erikleri parayla satın aldığını söyler. Muallim Zerrin'i kendisini polise teslim etmekle tehdit eder. Zerrin Muallim'e polise teslim edilmek istemediğini söyler. Mısırlı Mahpeyker Hanım Zerrin'e polise teslim edilmekten neden korktuğunu sorar. Zerrin Mısırlı Mahpeyker Hanım'a babasının polis olduğunu söyler. Bu sırada ders zili çalar. Mısırlı Mahpeyker Hanım bahçeye çıkıp öğrencileri görmek istese de Muallim öğrencilerin derse girdiğini ve bir süre daha beklemeleri gerektiğini söyler. Bunun üzerine Muallim Mısırlı Mahpeyker Hanım'dan oturup istirahat etmesini ister.

Zerrin'in Kısa Boylu Kız ve Uzun Boylu Kız Kılığına Girmesi İkinci Perde'de teneffüs zili çalalı beş dakika geçmiştir ve Mısırlı Mahpeyker Hanım öğrencilerin sınıfa girmiş olduklarını düşünür. Bunun üzerine Mısırlı Mahpeyker Hanım sınıfa gitmek ister. Muallim Mısırlı Mahpeyker Hanım'la odadan dışarı çıkmak üzereyken Zerrin yeniden görünür. Zerrin Muallim'e boyu kısa olduğu için kendisiyle alay edildiğini ve kendisine "Beberuhi" denildiğini söyler. Ayşe tarafından kendisiyle alay edilmesinden bıkmış olan Zerrin onun cezalandırılmasını ve kendi boyunun bir şekilde uzatılmasını ister. Mısırlı Mahpeyker Hanım Zerrin'e boyunun kısa olmasını tanrının takdir etmiş olduğunu söylese de Zerrin ikiliden ellerine ve ayaklarına ip bağlayıp çekmelerini ister. Böylece Zerrin boyunun uzayacağını savunur. İkili bu düşünceye karşı çıkar ve bunu yapmayacağını söyler. Bunun üzerine Zerrin kendini ağaca bağlayıp boyunu uzatacağını söyler. Zerrin'e engel olmak isteyen ikili Ayşe'yi çağırır ve onun neden Zerrin'le alay ettiğini öğrenmek ister. Uzun boylu görünmek için ayaklarının altına bir şey koymuş olan Zerrin odaya gelir. Ayşe kılığına girmiş olan Zerrin bu sefer de boyu uzun olduğu için kendisiyle alay edildiğinden dert yanar. Mısırlı Mahpeyker Hanım, bir okuldan ziyade bir tımarhaneye gelmiş gibi hissettiğini söyler.

Zerrin, Şişman Kız, Çirkin Kız ve Utangaç Kızın Mısırlı Mahpeyker Hanım'la Görüşmesi Mısırlı Mahpeyker Hanım odadan yeniden çıkmak üzereyken Zerrin gelir ve öğrencilerin teker teker odaya gelerek Mısırlı Mahpeyker Hanım'a saygılarını sunmak istediklerini söyler. Mısırlı Mahpeyker Hanım öğrencileri sınıfta ziyaret edip soru sormak istediğini söylese de Zerrin öğrencilerin sınıfta yoklanmasının kıskançlığa sebep olabileceğini söyler. Zira soru sorulmayan öğrenciler soru sorulan öğrencileri kıskanabilir. Bunun üzerine Zerrin'in önerisi kabul edilir ve sunduğu çiçek buketi kabul edildikten sonra Mısırlı Mahpeyker Hanım ona peygamberlerle ilgili sorular sorar. Zerrin'in peygamberlerin annelerinin isimlerini sormanın saçma olduğunu söylemesi üzerine coğrafyayla ilgili sorular sorulur. Zerrin sorulan sorulara alaycı cevaplar verir. Zira ülkede vilayet sayısı sürekli değişmektedir ve Kadıköy'le Eminönü sağanak yağmur yağdığı zaman adeta göl olmaktadır. "Su nedir?" diye sorulduğunda da Mısırlı Mahpeyker Hanım alaycı yanıtlar alır. Suyun yere ve zamana göre değişkenlik gösterdiği de söylenir ve öznel cevaplar verilir. Çiçek buketini Mısırlı Mahpeyker Hanım'a vermiş olan Zerrin, bukete bağlamış olduğu ipi çekerek vermiş olduğu çiçeği odadan dışarı çıkarken geri alır. Ardından avurtları erikle dolu şişman kız elindeki buketi takdim ederek içeri girer. Oldukça yorulmuştur ve Mısırlı Mahpeyker Hanım'dan yardım ister. Mısırlı Mahpeyker Hanım onu uzun süre ayakta tutmak istemediğinden sorularını ivedilikle sorar. Dağın ve boğazın ne olduğunu soran Mısırlı Mahpeyker Hanım'a şişman kız dağın oldukça yorucu olduğunu ve boğazın da yemek yemeyi hatırlattığını söyler. Odadan çıkarken verdiği çiçeği alan Zerrin, karışık saçlı, dişlek ve bir gözü

bağlı bir kız kılığında odaya girer. Kendini Güzel ve Fariha isimleriyle tanıtır. Hattı müstakimin ne demek olduğu sorulduğunda kekeleyerek cevap vermesi üzerine Mısırlı Mahpeyker Hanım ona başka soru sormaz. Utancından elleriyle yüzünü kapayan Şermin odaya girdiğinde ekmek ve suyun ne olduğu kendisine sorulur. Ekmeğin makyajı ve suyun pis insanları hatırlattığını söyleyen Şermin her şeyden utanır ve bunların ayıp şeyler olduğunu söyler. Muhafazakâr biri olmasına rağmen Mısırlı Mahpeyker Hanım kızların bu kadar kapalı ve utangaç yetiştirilmelerini istemez. Verdiği buketi geri almakta zorlanan Zerrin, Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı kandırarak buketi yeniden geri almayı başarır. Zerrin odadan çıktığında Mısırlı Mahpeyker Hanım Muallim'e öğrencilerin bu kadar utangaç ve tutucu olmamaları gerektiğini söyler.

Zerrin'in Batılı Kız Kılığına Girmesi Muallim'in Mısırlı Mahpeyker Hanım'a çağdaş ve batılı öğrencilerden birini göstermek istemesi üzerine Zerrin bu sefer makyajlı, gözlüklü ve tuvalet çantası olan bir kız olarak içeri girer. Kendini Suzan Yusuf olarak tanıtır. Konuşma sırasında birtakım Fransızca kelimeler de kullanır. Mısırlı Mahpeyker Hanım kendini beğenmiş ve aşırı gösterişçi Suzan'ı eleştirir ve hem görünümünü hem de tavırlarını aşırı bulur. Suzan kendisiyle nazik bir üslupla konuşulmasını ve kendisine "siz" diye hitap edilmesini ister. Kendisine ne bildiği sorulduğunda Fransızca, müzik ve fokstrot bildiğini söyler. Ardından Suzan Muallim'le Fransızca konuşuyormuş gibi yaparak bildiği bazı Fransızca ifadeleri değişik şekillerde tekrar eder. Karga ile Tilki adlı fablın Fransızca versiyonundaki "Maître corbeau sur un arbre perché, Tenait en son bec un fromage" şeklindeki cümle tekrar edilir. Suzan'a fiil nedir diye sorulduğunda da kendisi filin ne olduğunu anlatmaya başlar. Ardından Mısırlı Mahpeyker Hanım Zerrin'den odayı terk etmesini ister.

Zerrin'in Sporcu Çetin Kılığına Girmesi Mısırlı Mahpeyker Hanım kızların bazılarının aşırı kapalı, bazılarının ise aşırı açık olduğunu söyler. Ona göre onları disipline etmenin en iyi yollarından biri jimnastiktir. Sporcu öğrencilerin de olduğu söylenmesi üzerine Çetin adıyla Zerrin yeniden odaya girer. Birçok spor dalıyla ilgilenmesine rağmen Çetin yemek yapmayı ve dikiş dikmeyi bilmemektedir. Kimya bilip bilmediği sorulduğunda da bir boks müsabakasında nakavt ettiği Hikmet'ten bahseder. Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın dikkatini dağıtmak için hünerlerini göstermeye başlayan Çetin onun korkmasına neden olur. Bu sırada öğrencilerin kır eğlencesinden döndüğü görülür.

Öğrencilerin Kır Eğlencesinden Dönmeleri Muallim Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı oyalarken Zerrin dışarı çıkar ve kır eğlencesinden dönen arkadaşlarına mektep sahibesinin gelmiş olduğunu haber verir. Muallim Mısırlı Mahpeyker Hanım'a kötü öğrencileri başta gösterdiğini ve iyileri sonraya sakladığını söyler. Öğrenciler odaya girip Mısırlı Mahpeyker Hanım'a hürmetlerini sunarlar. Onu sınıfa davet ederler ve soruları orada yanıtlayacaklarını söylerler. Kızamık hastası taklidi yapan Zerrin Mısırlı Mahpeyker Hanım'dan bir hafta izin ister. Muallim Zerrin'in rol yaptığını bilir. Öğretmenler ve öğrenciler için rolden role girmiş olan Zerrin şimdi kendi hesabına çalıştığını söyler. Mısırlı Mahpeyker Hanım Zerrin'e on gün izin verilmesini söyler. Hazırlıklarını tamamlamadan Zerrin'e izin kâğıdı verilir. Mısırlı Mahpeyker Hanım Zerrin'in hastalığını başkalarına bulaştırmadan gitmesini ister. Zerrin Mısırlı Mahpeyker Hanım'a hastalığının bulaşıcı olmadığını söyler.

Temalar

Eğitim Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Kır Eğlencesi* adlı tiyatro oyunu bir mektep temsilidir. Yani çocukların eğitimi ve eğlenmesi için kaleme alınmıştır. Oyunun vakası bir başöğretmenin odasında geçmektedir. Varsıl bir ailenin kızı olan Mısırlı Mahpeyker Hanım okulun sahibesidir. Oyunda görev alan kız öğrenciler özel okulda okumaktadırlar. Özellikle kız çocuklarının eğitim almasına yönelik toplumsal ve geleneksel bazı engeller başoyuncular tarafından alaycı bir üslupla eleştirilir. Mısırlı Mahpeyker Hanım fazlasıyla tutucu ve gelenekçi bir dünya görüşüne sahiptir. Çocukların okullar arasında yapılan eğlence etkinliklerine katılmalarını istemez. Hatta okullarda normal pencere yerine tepe camı olması gerektiğini düşünür. Kız öğrencilerin kadınlık vazifelerini de öğrenmeleri gerektiğine inanır. Onun aksine anlatının başoyuncularından olan Başmuallim ve Muallim ise ilerici dünya görüşüne sahiptirler. Kız öğrencilerin özgürce eğitim almaları gerektiğini savunurlar. İyi bir eğitim alarak onların bürokrat, siyasetçi yani devlet insanı olabileceğine inanırlar.

Baskı Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Kır Eğlencesi* adlı tiyatro oyununda işlenen en başat izleklerden biri siyasi ve toplumsal baskıdır. Oyunun başoyuncularından biri olan Mısırlı Mahpeyker Hanım geçmiş dönemin ve düzenin değerlerini savunurken Başmuallim ile Muallim geleceğin değerlerini öğrencilere aşılama çalışmaktadırlar. Mısırlı Mahpeyker Hanım kız öğrencilerin tepe camı olan okullarda okumaları gerektiğini, dışarı çıkıp eğlenmelerinin yasaklanmasını ve onlara en

başta kadınlık vazifelerinin öğretilmesi gerektiğini savunur. Onun görüşlerine karşıt bir güç olarak Başmuallim ile Muallim ise kız öğrencilerin iyi bir eğitim alması gerektiğini, özgür olmalarını ve dışarı çıkıp eğlenebilmelerini savunur. Okulun sahibi olan Mısırlı Mahpeyker Hanım, mülk sahibi olmanın verdiği üstünlüğü kullanarak kendi görüşlerini öğrencilere ve öğretmenlere zorla dayatmaya çalışır. Öğrenciler ve eğitimciler istememelerine rağmen kendi dünya görüşünü onlara zorla dayatır ve onları baskı altında tutar.

Dayanışma Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Kır Eğlencesi* adlı tiyatro oyununda özel bir okulda görev yapan öğretmenlerin, aynı okulda öğrenim gören öğrencilerle gerici dünya görüşüne sahip olan okul sahibi Mısırlı Mahpeyker Hanım'a karşı dayanıştıkları görülür. Okul sahibi Mısırlı Mahpeyker Hanım kız öğrencilere geleneksel ve eski dönemin anlayışıyla eğitim verilmesini istemektedir. Onların okuldan dışarı çıkmalarını dahi istemez. Mülkün sahibi olduğundan öğretmenlerle öğrencilerin bu baskı karşısında elleri ve kolları bağlıdır. Ancak birbiriyle dayanışarak ve birbirlerine yardımcı olarak zorlukların üstesinden gelirler. Özgürlükçü ve ilerici öğretmenler kır eğlencesine katılmak isteyen kız öğrencilere izin verirler. Öğrencilerin okulda olmadığı bir zamanda ziyarete gelen okulun sahibi Zerrin tarafından oyalanır. Muallim de Zerrin'e yardım eder. Bu sayede öğrenciler ve öğretmenler birbirlerini okul sahibesine karşı korumuş oldukları gibi kendi istekleri doğrultusunda hareket ederler.

Kişi İncelemesi

Zerrin (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı)

Reşat Nuri Güntekin'in kaleme almış olduğu tiyatro oyunun başoyuncusu Zerrin'dir. Mısırlı Mahpeyker Hanım'a ait olan özel okulda öğrencidir. Oyun sırasında yaptığı bir yaramazlık nedeniyle yönetime şikâyet edilir. Ancak yaptığı haylazlıklara gülünç ve zekice cevaplar üretmek konusunda yeteneklidir. Başmuallim'in odasına getirilen Zerrin'den dikim odasındaki kumaşları kestiği için şikâyetçi olunur. Ancak o, soğuk havalarda gölde yüzen ördeklerin üşümesinden endişelendiği için onlara kıyafet örmek amacıyla kumaş kestiğini söyler. Bunun üzerine bütün arkadaşları kır eğlencesine giderken kendisine ceza verilir. Ancak Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın okulu ziyareti sırasında Zerrin inisiyatif alarak öğrenciler dönene kadar onu oyalamaya başlar. Değişik tiplere bürünen Zerrin alaycı bir üslupla dönemin toplumunu ve siyasetini mizah unsuru yapar. Okul sahibesini oyalamak konusunda başarılı olan Zerrin oyunun sonunda kızamık taklidi yaparak on günlük izin almayı, yani ödüllendirilmeyi başarır. "Görüldüğü gibi, haylaz ve zeki olan bu talebe, oyunu tek başına çekip çevirmiş ve izni koparmayı başarmıştır" (Peker 2019, 216).

Afacan "(Zerrin'e) Yine ne ifritlik ettin yaramaz. (kollarını kaldırarak) biz bununla başa çıkamayacağız" (Güntekin 1931, 9-10).

Merhametli "(...) Ördekler gece gündüz derede yüzüyorlar. Soğuk alacaklar diye korktum; kumaşları kesip onlara deniz kostümleri dikiyordum... Hem de görseniz ne şık kostümler" (Güntekin 1931, 11).

Hareketli Kız öğrencilerin kır eğlencesine katılacaklarını öğrendiğinde heyecanlanır: "ZERRİN – [Bağırıp ağlayarak] Ne, onlar gezmeğe mi gidiyor? Vallahi ben duramam" (Güntekin 1931, 11).

Pişman "(...) Arkadaşlar... Bir acı kahvenin kırk yıl hakkı var, etmeyin, eylemeyin bana şefaet edin; bugün gezmiye gideyim. Bir hafta hapis yatmağa razıyım" (Güntekin 1931, 12).

Zeki Öğrencileri sınıfta ziyaret etmek isteyen Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı hazırcıvaplığı ve rol yapma yeteneği sayesinde oyalamayı başarır: "ZERRİN – Hanımefendi hazretleri... Müsaadenizle söyleyeyim ki, teneffüs talebenin hakkıdır. Mektebin nizamı mucibince arkadaşlar on beş dakika bahçede hava alacaklardır. Onları hemen sınıfa çıkarmağa kimsenin hakkı yoktur" (Güntekin 1931, 15).

Kurnaz Söylemleri ve verdiği cevaplarla Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı manipüle etmeyi ve istediği gibi yönlendirmeyi başarır: "(...) Mahpeyker hanımefendinin emir ve arzusuyla bu mektebe bir nizam konulmuştur. O nizamı hiç kimse bozamaz, hattâ Mahpeyker hanımefendi kendisi bile. Hoş Mahpeyker hanımefendi buraya gelse talebeyi teneffüs hakkından mahrum etmek gibi bir haksızlığı aklından geçirmez ya..." (Güntekin 1931, 15).

Oyunbaz Yaptığı rollerle Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı oylar: "ZERRİN – İçerden hanımefendi... İçerde bir hasta talebe var; sınırlarından rahatsız; demin yine nöbeti tuttu. Muallim hanım odaya kapadı" (Güntekin 1931, 17).

Özgüvenli "ZERRİN – Suyu renksiz dediniz değil mi? Deniz suyu yeşil, dere suyu sarı, terkos suyu kâh beyaz kâh sarı? Denize niçin "Karadeniz, Akdeniz, Bahri ahmer" diye isim koymuşlar... Suyu kokusuz dediniz, siz hiç kolonya suyu, nane suyu, bulaşık suyu kokladınız mı? Lezzetsiz diyorsunuz hiç maden suyu, gül suyu içmediniz mi?" (Güntekin 1931, 32).

Mısırlı Mahpeyker Hanım (Kapalı/Asosyal/Sorumsuz/Duygusal)

"Siyah çarşaf, altın gözlükler... Kırk elli yaşlarında bir kadın... Eski görüşlü, katı kuralları olan zengin bir kadın" (Güntekin 1931, 13). Oyunun önemli oyuncularından biri olan Mısırlı Mahpeyker Hanım aileden varsıl bir kadındır. Ailesinden kalan servetiyle yaptırmış olduğu okulda mülk sahibidir. Oldukça tutucu, gelenekçi, muhafazakâr ve gerici bir dünya görüşüne sahip olduğundan okulda öğrenim gören kız öğrencilerin katı bir ahlak eğitimi almalarını ister, dışarı çıkmalarını istemez ve onların en başta kadınlık vazifelerini öğrenmeleri gerektiğini düşünür. Yemek yapmak ve dikiş dikmek öğrenilmesi gereken en önemli işlerdir. Ancak zaman zaman kendi görüşleriyle ters düştüğü de görülür. Oyunda öğretmenlerle öğrencilerin karşısında yer alan bir güç olarak konumlanır. Kendi değer yargılarını okulunda okuyan kız öğrencilere zorla benimsetmeye çalışır. Mülk sahibi olmanın getirmiş olduğu üstünlüğü bir baskı aracı olarak kullanmaktan çekinmez. Ancak küçük bir kız tarafından kandırılacak kadar saftır. Özünde iyi bir karakter gibi görünse de cahilliği nedeniyle kötü bir konumdadır.

Gerici "(...) eski fikirli; fazla muhafazakâr ve müstebit bir kadındır. Mektebin her şeyine karışır. Kız mekteplerinin eskiden olduğu gibi idare edilmesini ister, elinden gelse pencereler yerine tepе camı yaptıracaktı..." (Güntekin 1931, 7).

Cahil "BAŞMUALLİM – Fenalığı sade fena insanlar yapmaz... İnsan çok iyi olur, fakat cahil olur; o yüzden de pek çok fenalıklar yapar" (Güntekin 1931, 7).

Tutucu "MAHPEYKER – Benim bu işlere bir türlü aklım ermiyor. Kız çocuklarına mektep günü sokaklarda dolaşmak yakışır mı efendim?.. MUALLİM – Öyledir efendim, öyle. MAHPEYKER – Hem de ne kıyafetle... Ne günlere kaldık yarabbi... Ne günlere kaldık" (Güntekin 1931, 14).

Otoriter "MAHPEYKER – Bizim çocukları dışarı çıkarmıyorsunuz ya... MUALLİM – Ne mümkün efendim ne mümkün? MAHPEYKER – Memnun oldum... Haydi şimdi sınıfları gezelim" (Güntekin 1931, 14).

Buyurgan "MAHPEYKER – (Muallime) Bu ne tuhaf çocuk böyle (Zerrine hiddetle) Burada ne istersem yaparım kızım" (Güntekin 1931, 15).

Korkak "MAHPEYKER – Olamaz kızım... Sonra... Aman muallim hanım yanıma yaklaştırmayınız. Hem böyle delilerin burada ne işi var? ZERRİN – Ne söylüyor... Ne söylüyor... Ne söylüyor. MAHPEYKER – Bir şey söylemiyorum kızım, Allah şifasını versin diyorum" (Güntekin 1931, 19).

Bâtını "MAHPEYKER – Kurşun fena şey değildir muallim hanım... Onu hastanın yanına götürünüz... Geliniz sonra bahçeye çıkarız" (Güntekin 1931, 23).

Tutarsız "MAHPEYKER – Muallim hanım ben kızlarımızın kapalı büyütülmesini, eski terbiye görmesini, haya ve terbiye sahibi olmasını gerçi istiyorum... Fakat bu kadarı da fazla" (Güntekin 1931, 36).

Muallim (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı/Duygusal)

Tiyatro oyunun önemli oyuncularından biri olan Muallim, Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın yaptırdığı sahibi olduğu özel okulda çalışan bir öğretmendir. Kızlarla ve okul meseleleriyle genel olarak onun ilgilendiği görülür. Kız öğrencilerle yakından ilgilenen ve onlara sıcak davranan Muallim ilerici bir dünya görüşüne sahiptir. Kızların iyi eğitim almalarından ve eğlence etkinliklerine özgürce katılabilmelerinden yanadır. Ancak okulun sahibi olan Mısırlı Mahpeyker Hanım karşısında çaresizdir ve gizli bir şekilde

kızları kır eğlencesine gönderir. Okul sahibinin beklenmedik ziyareti sırasında da korkuya kapılır ve ne yapacağını bilemez. Okul sahibini oyalama düşüncesi aklına gelmez. Daha sonra okul sahibini oyalamaya başlayan Zerrin'e yardım eder. "Reşat Nuri, karakterine bir ad vermemiş sadece mesleki bir sıfat kullanmıştır. Zerrin'in yaptığı oyunlar doğrultusunda hareket eder. İlk sahnede Zerrin yaramazlık yaparken ve son sahnede yine Zerrin izin isterken dişlerini azıcık gösterse de sakinliğini piyes boyunca korur" (Peker 2019, 234).

İlgili Çalışmakta olduğu özel okulda öğrenim gören kız öğrencilere karşı oldukça ilgilidir: "MUALLİM – Buyurunuz hanımlar... Bir şey mi istiyorsunuz?" (Güntekin 1931, 3).

Yüreklendirici Okulda öğrenim gören kız öğrencileri söylemleriyle zaman zaman yüreklendirir: "MUALLİM – Kızım siz Belediyeye aza olduğunuz gibi belki inşaallah yakında Büyük Millet Meclisine de meb'us olursunuz... Ne istediğinizi söylemeğe sıkılırsanız nasıl olur?" (Güntekin 1931, 4).

İşbirlikçi Kır eğlencesine gitmiş olan kız öğrenciler okula geri dönene kadar Mısırlı Mahpeyker Hanım'ı oyalamaya çalışan Zerrin'e yardım eder: "(yüzünü açıp kapayarak) susunuz muallim hanım. Teneffüs sonuna kadar vakit kazanalım. (yüksek) beni tanımadınız mı ayol, ben kurşuncu Habibe molla" (Güntekin 1931, 19).

Oyunbaz Zerrin'in Mısırlı Mahpeyker Hanım'a oynadığı oyunlarda o da rol alır: "Hırsız var muallim hanım yetiş... Çabuk yetişin... (Yine Zerrin'in sesi) Bırak vallahi saçlarını yolarım... (bu defa Zerrin, fakir bir çocuk kıyafetindedir. Avucu eriklerle doludur. Muallim-söyle bakayım. Erik ağacının üstünde ne işin vardı" (Güntekin 1931, 24).

Liberal "MUALLİM – Çocuklarım gerçi mektep tenezzühleri güzel şeylerdir, fakat bilirsiniz ki başmuallim hanım böyle eğlenceleri pek sevmez. Tabii düşündüğü şeyler vardır. MUALLİM – [Biraz düşündükten sonra] Peki söylerim, fakat başmuallim hanımın razı olacağını hiç zannetmiyorum" (Güntekin 1931, 5-6).

Yardımsever Kız öğrencilerin kır eğlencesine katılma taleplerini yerine getirmeleri için çalışır: "MUALLİM – Başka bir şey yapalım! Siz bize iki saat müsaade ediniz; ben talebeyi şöyle bir dolaştırıp getireyim" (Güntekin 1931, 8).

Sevecen "Çok şayani teessüf bir şey efendim, çocuklar çok mahzun olacaklar. BAŞMUALLİM – Buna ben de teessüf ederim. Fakat ne yapayım?" (Güntekin 1931, 8).

Yılgın Başlangıçta korkusu nedeniyle Mısırlı Mahpeyker Hanım'ın arzusunu hiç karşı koymadan yerine getirecek gibi olur: "MUALLİM – Hanımefendi... Hiç olmazsa beş dakika müsaade etseniz. MAHPEYKER – Fazla vaktim yok. MUALLİM (Şaşkın) Demek mümkün değil... Şu hâlde..." (Güntekin 1931, 15).

Kaynakça

Demir, Bilal. *Tiyatro Yazarı Olarak Reşat Nuri Güntekin*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Güntekin, Reşat Nuri. *Bir Kır Eğlencesi*. İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1931.

Peker, Hacire. *Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro Oyunları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2019.

REŞAT NURİ

İSTANBUL BELEDİYESİ

Atatürk Kitaplığı

No. : 538193

BİR KİR EĞLENCESİ

(Mektep temsili)

Komedi (iki) Perde

7812.315
60N
1931

MUALLİM AHMET HALİT KİTAPHANESİ

1931